

— Dehogyan nézem! De lássa, Bólyai, már kértem délelőtt; ne mondja ezt így: kegyed. És szólíthat a nevemen, ez a szokás! . . . Ezen a vidéken . . .

Mosolyogni próbált hozzá, ahogy birt, olyan kedvesen. De a lelke tele volt lázongó méltatlankodással. A félművelt vidéki leány görcsös gögje ágaskodott benne, mely minden életjogát szó-lásmódok, formák és osztálybeli tolvajnyelv megkülönböztetéséből veszi. És nőizlése is így alakult, így értékelt csak. „Aki ennyit sem tudott megtanulni harminc éves korára, lehet-e egyéb dolgokban derék vagy érdemes ember?” gondolta néha jó ösztönnel. „És én a nevelőnöje legyek egy életen át! . . .”

Mariskáék búcsúlátogatásokat jártak a környéki falukon e napokban; — csak nagymama volt velük; feketeselyem blúzós gömbölyű, csinos alakja járt-kelt körültek nesztelen és mosolygós odaadással szolgálva kényelmüket, mintha már nászhetes ifjú házasságok volnának. Igen, — hiszen átlátszó volt ez a dolog. Tizenöt éve lakik Edééknél; a legjobb anyós ugyan, — de az elég nagy idő! Pesten, ahol élni fognak, szűkek a lakások, készpénz az élet, nagyot számít egy családtag . . . A rokoni buzgalomnak egyik rúgója, igen; — de hisz nagymama kedves, okos, halk öregasszony. Hanem a többiek, — az otthoniak? Azokért? Hát szerette őket, vagy köszön valamit nekik? „Csak önmagamért, igen — hogy élhessek. De hát csakugyan nincs más mód?”

(folytatása következik)

Kafka Margit

Széljegyzetek

MANNERHEIM, A LEVELIBÉKA

Misi Zsiga, az órás szegedi különlegesség volt. Nem tudom, létezik-e még üzlete, de a háború előtt még Szegeden kívül is híres órás és ékszerész volt. Foglalkozott régi pénzek és szakmai különlegességek eladásával. Kirakata előtt mindig tanyázott jó néhány gyerek, mert az aztán gyűjteménye volt a látnivalóknak. No, de mért keverem én ide Misi Zsigát? Misi Zsiga a világ minden rendű és rangú időjelző-készülékét nemcsak hogy raktáron tartotta, de ki is rakta a kirakatába. Komoly készülékek mellett, a leveli békán kívül a zsinég, mint időjós sem hiányzott. Ott lógott a kirakat félfáján a híres zsinég a magyarázó felirattal együtt, mely kb. így szólt:

HA A ZSINEG

Ide-oda leng — Fúj a szél
Ha nyugodt — Szélcsend van
Ha nedves — Esik az eső
Ha megfagyott — Hideg van
Ha száraz és nyugodt — Szép az idő
Stb. — Stb.

Az időjós zsinagoga felett a következő felirat:

„Ha nincs pénz, egyedül is készíthet magának időjóst.“

A nyugati hatalmaknak nem közömbös megtudni, hogy tulajdonképpen milyen is keleten az időjárás. Nem kell titkot csinálni a kérdésből: a második világháborúban nagy tét forog kockán. Amelyik fél elveszti a háborút, az ne számítson „méltányos békére“. És a háború kimenetelére döntő befolyása van a Szovjetek magatartásának. Igen ám, de mit is jelent a Szovjetek magatartása? Milyen erősek a Szovjetek? Kell-e tartani tőlük, vagy csak egy kisértettel, egy mumussal állunk szemben, melytől kár volt félni? A keretet túlhaladná, ha a kérdés minden egyes pontját boncolgatnánk, de egy pontot nagyon is ki kell emelni: A nyugati hatalmaknak a nagy kérdést, megüzenjék-e a háborút az oroszoknak vagy nem, lehetetlen érzelmi alapokra fektetni. Milyen az időjárás odaát? Szabad-e és lehet-e a háborút az oroszoknak megüzenni?

A Szovjetek megtámadták Lengyelországot. A lengyelekkel szemben vállalt kötelezettség értelmében a Szövetségeseknek meg kellett volna üzenni a háborút Szovjetországnak. Ez nem történt meg. Elismerik a Szovjetek „hódítását“? Nem ismerik el.

A Szovjetek Németországot segítik. A blokád, mint hadimódszer, kétes értékűvé zsugorodik, ha úgyszólván egész Eurázia északi része szállít Németországnak nyersanyagot. Bizony így 100 évig is el lehet háborúskodni. Viszont a háborút állandósítani még sem lehet. Ha a Szovjetek gyengék, hát egy csapásra lehetne elintézni úgy a németeket, mint az oroszokat.

Már három hónapja „dült“ a nyugati harctereken a háború és még csak kísérlet sem történt arra, hogy a védelmi vonalak erejét próbára tegyék.

A Mannerheim-vonal földrajzi helyzeténél és földtani alakulatánál fogva előnyösebb fekvésű volt, mint a Maginot-, vagy a Siegfried-vonal. Ami az erődítéseket illeti, azokat éveken keresztül három idegen állam vezérkari tisztjei építették, felhasználva mindazokat az előnyöket, melyeket a hihetetlenül nehéz terep csak nyújtani képes. A Mannerheim-vonalat bevehetetlennek tartották. Különösen a nyugati harctéren szerzett tapasztalatok után. Hiszen még csak támadni sem mertek, sem a németek, sem a franciák. És jönnek a téli hónapok. Már pedig télen nem nagyon lehet háborúskodni, hát még ott, északon, ahol 20 fokos hidegben azt mondják, hogy milyen meleg van ma? A háború előkészítői számoltak a finn-orosz háborúval. Amíg az angol katonai bizottság Moszkvában tárgyalt (a német-orosz szerződés megkötése előtt), addig ugyancsak angol tábornokok felülvizsgálták a Mannerheim-vonalat és bevehetetlennek minősítették. Mannerheimnek kellett próbára tennie az orosz hadsereg erejét. Megtették leveli békának, ha úgy tetszik kiakasztották „a nyugati

„civilizáció keleti kapufélfájára“, mint Misi Zsiga böles zsinégét. Mérné le, vajjon elviselhető időjárást hoz-e egy orosz vihar?

Mannerheim vállalta ezt a szerepet. A zsinég aljára a világ minden propagandája rákötötte a legképtelenebb nehezékeket, nehogy kilengjen. Mázsás súlyú győzelmeket jelentettek. Megírták, hogy a keleti vihar nem is vihar, a finneknek egyenesen jót tesz ez a kis sport. Indián módra intézik el az oroszokat, akiknek kellő felszerelésük sincs. A vörösök zárt sorokban menetelnek a jégen, a finnek repülőgépei bombázzák a jeget és az oroszok mind belevesznek a Ladoga-tó vizébe. Az orosz nem ellenfél. A finn katona kiáll a lövészárkok elé és egyedül megöl egy hadosztálynyi oroszot. A leveli béka nem merül a víz alá, mert ez nem vihar, ez a legszebb idő, amit csak elképzelni lehet. A zsinég nyugodt és száraz. Még csak Svédországnak és Norvégiának is bele kellene avatkoznia és hírmondó sem maradna a műveletlen és barbár oroszokból. Verték a nagy és a legnagyobb dobokat. Saját magukat is megszedítették.

Közben az oroszok, akik igazán nem készültek erre a háborúra, kiépítették a Karéliai félszigeten az utakat, kaszárnyákat, barakokat, kórházakat építettek, hogy legyen hova tenni az embereket. Február 11-én kezdődött a támadás a Mannerheim-vonal legerősebb és egyben hadászati legfontosabb része ellen. A viborgi szakaszon. Március hetedikén Rytiek már Moszkvában voltak, 12-én aláírták a békét.

Mannerheim tábornok befejezte feladatát: a keleti vihar ellen egyelőre nem lehet bevehetetlen vonalat állítani. Svédország és Norvégia nem azért maradtak semlegesek, mert a Szovjetekkel rokonszenveznek, dehogya, így is annyi pénzükből és nyersanyagból került nekik ez a kísérlet, hogyha ezeket az összegeket saját népük jólétére fordítják, három nemzedékük boldogan élhetett volna. Ők csak azért nem avatkoztak a háborúba, mert a nagy vásári lármán keresztül jól hallották e rettentő vihar védővonalakat és szigeteket elsöprő bömbölését. Nem, ebből a huragánból ők nem kértek.

Mannerheim nagy szolgálatot tett. A finn—orosz háború legfontosabb eredménye, hogy a Szövetségesek nem merik Szovjet-oroszországnak megüzenni a háborút és ezzel egyelőre a többi semleges államok is megmenekültek a háború borzalmaitól.

LLOYD GEORGE HITVALLÁSA

Nincs Európának egyetlen állama sem, mely nem védte volna meg valaha és valahol a nyugati kultúrát és a nyugati civilizációt. Még a finn államférfiak is azt hozzák fel saját érdemeik öregbítésére, hogy ők a nyugati kultúrát és a nyugati civilizációt védték az oroszokkal szemben. Ebben a harcban elbuktak ugyan, de mégis sikerült a barbarizmusnak útját állani. A fin-

neken kívül az angyalok és a franciák azok, akik szintén bástyái a fentemlített nagy emberi vívmányoknak. Nem szabad azonban megfeledezni a németekről sem. Ők is a kultúrát és civilizációt védik.

Pazar dolog a két hírszolgálatot figyelemmel kíséreni. Már-mint a szövetségeseiket és a németeket.

Nos ami engem illet én hiszek mindkettőnek. Semmi okom nincs kételkedni abban, hogy a németek és a szövetségeseik hazugságokat terjesztenének egymásról. Végtére kultúr-nemzetekről van szó. Nos ezek a kultúr-nemzetek, az Európa egén ragyogó csillagok, holdak sőt napok alaposan leleplezik egymást. Én remélem, hogy Európa semleges államainak vezető férfiai is hallgatják a civilizáció és kultúra eme 3 előharcosának híreit és feltételezem, hogy ők is megállapítják: „A legjobb lesz, ha ők maguk között mentik meg ezt a civilizációt és kultúrát, melyért én a hallottak alapján egy fabatkát sem adnék.

Az első világháború után úgy látszik a felháborodott népek komolyan veszélyeztették a civilizációt és a kultúrát, mert ennek védelmében mondta el Lloyd George 1919 december 6-án az alábbi beszédet, melyet szükségesnek tartok itt lemásolni. A beszédet H. G. Wells „A történelem alapvonalai“ című könyvéből idézem. Több mint 20 éve, hogy ez a beszéd elhangzott, azóta — Oroszországot kivéve — mindenütt az e beszédben megvédett civilizáció és kultúra uralkodott, vajjon megszületett-e már az a szónok, aki azt a sok szerencsétlenséget és bajt, amit ez a civilizáció és kultúra az emberiségre hozott, igazolni tudná?

De lássuk a beszédet.

„A civilizációt újból harctérre szólították. Miről van e harctéren szó? A társadalom egész rendje, amilyenek ma ismerjük, forog kockán. Kereskedelme, forgalma, ipara, pénzügyei, társadalmi rendje, valamennyiről szó van ebben a kérdésben. Vannak, akik ragaszkodnak ahhoz az álláshoz, hogy az ország jólétét és erejét az egyéni kezdeményezés ösztökélő és felhívó ihletének, az egyéni cselekvő erőnek köszönheti, ez az egyik álláspont. Az állam állítson iskolákat, az állam segítse polgárait, ha szükséges, az állam ellenőrizze a termelést, ha szükséges, az állam tartsa védőpajzsát a győnye fölé és védelmezze meg az erősebb visszaélései ellen, de az élet mégis csak az egyéni ösztönből és energiából fakad. (Általános éljenzés.) Ez az egyik álláspont. Hogyan szól a másik? Hogy a magánvállalkozás csődöt mondott, megmérgetett és könnyűnek találtatott, tökéletes kudarcot vallott és kegyetlen csalódást keltett az emberiségben. Gyökerestül ki kell irtani. A társadalom összességének kell vezetnie a termelést s az elosztást épp úgy, mint az ellenőrzést.

E nagy kérdésben nekünk kell döntenünk. *Mi* azt mondjuk, hogy a magánvállalkozás hibáit ki kell küszöbölni. *Ők* azt mondják: „Nem, nem lehet. Semmiféle reform, semmiféle javítás, semmiféle korlátozás vagy orvoslás nem használ. Ezek a bajok

magában a rendszerben gyökereznek. Gyümölcsei a fának s ezért a fát gyökerestül ki kell vágni.

Ezt a kihívó beszédet halljuk a civilizált államok világában napról-napra, óceántól-óceánig, hegyen és völgyön át. Ez a kihívás hallatszik ki bolsevikok siránkozó és mániákus ordítózásából. Ezt hallja az ember a kongresszusok és konferenciák hangos, de mérsékelt szavából. A bolsevikok robbantó szerekkel röptének levegőbe a gyárat, a többiek csákyával és baltával rombolnák le . . . különösen baltával. (Általános derűtség.) A munkanélküliség, mely oly szörnyű igazságtalanságot jelent annak a férfinak, aki keresi és szomjúhozza a munkát, aki könyörög munkáért, de nem tud kapni s akit ezért a kudarcért, amelyért nem felelős, a mai társadalmi rend azzal büntet meg, hogy nélkülözésre ítéli gyermekeit — *ezt a gyötrelmet a magánvállalkozásnak a saját érdekében is orvosolnia kell.* (Éljenzés.)

A munkauzsorának, a tömeglakásoknak és annak az érzésnek, hogy a munkás félig rabszolga, el kell tűnniök. Férfias lelkű polgárokat kell nevelnünk azzal, hogy férfi módjára beszélünk velük. És ha nekem — s ezt alapos meggondolás után jelentem ki — választanom kellene a mai társadalmi rend, melyben hiszek és a kényszerűség között, hogy emberek, asszonyok és gyermekek millióinak földalatti tömeglakásokban kell elrothadniok, egy pillanattig sem haboznék. De nem erről van szó; hála Istennek nem e választás előtt állunk. A magánvállalkozás szaporíthatja a termelést, úgy, hogy mindenkinek bőven juthat gyümölcseiből.“

Hát így hangzott el ez a beszéd 20 évvel ezelőtt. Azóta ez a civilizáció és a kultúra nem oldott meg semmit sem, ami után az emberiség áhítozik, de hozta az új háborút, mely ismét a civilizációt és a kultúrát van hivatva megvédeni, pedig pont az ellenkezője történik: a civilizáció és a kultúra megcsúfolása ez a háború, az első világháború is az volt, de ez kétszeresen az. Azt hiszem itt az ideje, hogy Lloyd George úr beszédének következményeként felülbírálná akkori véleményét és itt az ideje, hogy vádbeszédet tartson a „civilizáció és kultúra“ védelmezői ellen.

Révész Illés

Világszemle

A világ még mindig az orosz—finn békekötés hatása alatt áll. Az északi béke nagy megkönnyebbülést eredményezett az európai közvéleményben. Egyes lapok már arról is kezdtek beszélni, hogy egy általános megbékülés előtt állunk. Ezt a reményt táplálta Sumner Welles körútja is. A semleges sajtó kedvezően ítéli meg Rooseveltt élénk érdeklődését az európai kérdések iránt és azt hiszi, hogy Welles a béke első hírnöke volt.

Hogy miben járt el Welles nálunk, az egyelőre még titok.